

Katarzyna Mierzejewska, Paulina Nowak

Studenckie Koło Naukowe Turystyki i Rekreacji Nicolaus Copernicus
Adventure Club

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

- opiekun naukowy dr Adrian P. Lubowiecki-Vikuk

TORUŃ BEZ BARIER

Streszczenie

Studenckie Koło Naukowe Turystyki i Rekreacji „Nicolaus Copernicus Adventure Club” (SKN TiR NCAC), działające na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu realizuje w bieżącym roku akademickim 2012/2013 innowacyjny projekt „Toruń bez barier”. Głównym celem przedsięwzięcia była analiza przystosowania infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, turystycznej i paraturystycznej starówki Torunia, pod kątem osób z niepełnosprawnością ruchową. Przedsięwzięcie to ukierunkowane jest zarówno na potrzeby mieszkańców miasta, jak i turystów licznie odwiedzających Toruń. Inicjatorzy projektu to studenci Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, którzy obserwując zarówno swoich uczelnianych rówieśników, jak i mieszkańców pragną ułatwić przemieszczanie się po mieście oraz wykazać jego atrakcyjność dla potencjalnych turystów. Przeprowadzając niejako częściową inwentaryzację zwracamy szczególną uwagę na istniejące rozwiązania techniczne pomagające niepełnosprawnym mieszkańcom i turystom w poruszaniu się po Toruniu, a także na bariery architektoniczne występujące w budynkach i ich elementach zewnętrznych. Sprawdzamy także czy otoczenie obiektów jest przyjazne i czy występują podjazdy, pochylnie, platformy i rampy, a same budynki czy mają odpowiednio dostosowane wejścia i wewnętrzne drzwi do pomieszczeń oraz toalety. Drugim etapem projektu będzie przeprowadzenie badań ankietowych, w celu zapoznania się z opinią osób z niepełnosprawnością ruchową na temat funkcjonalności toruńskich obiektów. W efekcie członkowie SKN TiR NCAC opracują folder zawierający odpowiedni produkt turystyczny w postaci wycieczki oraz sporządzą dokładną listę obiektów przystosowanych do potrzeb tego segmentu rynku. SKN TiR NCAC chce zwrócić szczególną uwagę na konieczność angażowania społeczności z ruchowymi dysfunkcjami do rekreacyjnej aktywności fizycznej oraz innych działań, m.in. turystycznych.

Wstęp

Zarówno osoby pełnosprawne jak i z niepełnosprawnością ruchową powinny mieć wyrównane szanse życiowe i zawodowe. Aby jednak stało się to realne, należy włożyć wiele wysiłków na różnych poziomach funkcjonowania człowieka. Osoby z niepełnosprawnością ruchową mogą być aktywne (społecznie, w tym i fizycznie) pod warunkiem wyeliminowania ograniczających ich barier. W naszym przypadku skupiliśmy się na aktywności turystycznej i ograniczających ją barierach architektonicznych w Toruniu, zwracając szczególną uwagę na jego starówkę. Każdy obywatel powinien mieć udostępnione korzystanie z budynków użyteczności publicznej, czyli obiektów o funkcjach biurowych bądź handlowo-usługowych, a przede wszystkim do takich typów ogranicza się przestrzeń miejskich starówek. Prawa te są zagwarantowane przez ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, gdzie czytamy „obiekt budowlany wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając (...) niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, w szczególności poruszające się na wózkach inwalidzkich”¹. Starówki miejskie często sięgają swoją historią odległych nam czasów a przez swoje znaczenie architektoniczne nie mogą podlegać niektórym pracom remontowych. Dlatego też, jako wizytówki miasta, powinny być poddane wielu wysiłkom zmierzającym do zlikwidowania barier dla osób z niepełnosprawnością ruchową w sposób nieingerujący w wewnętrzną konstrukcję budynków, lecz samo wyposażenie i dostosowania zewnętrzne (likwidując tym samym bariery techniczne) natomiast budynki nam współczesne powinny przejawiać całkowite dostosowanie.

Postanowiono zinwentaryzować stan obiektów starówki toruńskiej, ukazując poziom ich dostosowania oraz bariery. Celem głównym pracy było sporządzenie ściśle dopasowanego produktu turystycznego w postaci propozycji wycieczki dla osób niepełnosprawnych ruchowo, uwzględniającej spis dostosowanych budynków, co zdecydowanie ułatwi planowanie turystyki, a także zachęci do zwiedzania Torunia. Celem pośrednim projektu było wykorzystanie danych pochodzących z inwentaryzacji oraz uwzględnienie ich przy ewentualnych remontach, pracach związanych z unowocześnianiem i udostępnianiem różnych obiektów dla osób z niepełnosprawnością ruchową.

¹ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., *Prawo budowlane*, Art. 5.

Material i metody

Problemem, który postanowiono zbadać były bariery architektoniczne występujące zarówno w budynku jak i jego najbliższej okolicy. Skupiono się na niekorzystnych rozwiązaniach technicznych, konstrukcyjnych lub też uwarunkowaniach, które uniemożliwiają korzystanie z nich osobom z niepełnosprawnością ruchową. W tym celu przeprowadzono inwentaryzację, czyli szczegółowy spis wszystkich obiektów użyteczności publicznej w obrębie toruńskiej starówki (n = 386), w tym także obiektów hotelarskich zlokalizowanych na terenie miasta. Inwentaryzacja przeprowadzona była według wcześniej ustalonego schematu, na którym zaznaczano obecność, bądź nieobecność danego czynnika utrudniającego, bądź ułatwiającego poruszanie (m.in.: winda, schody, podjazd, informacja zewnętrzna obiektu o dostępności dla osób niepełnosprawnych, rodzaj drzwi wejściowych, wysokość lady, recepcji, itd.).

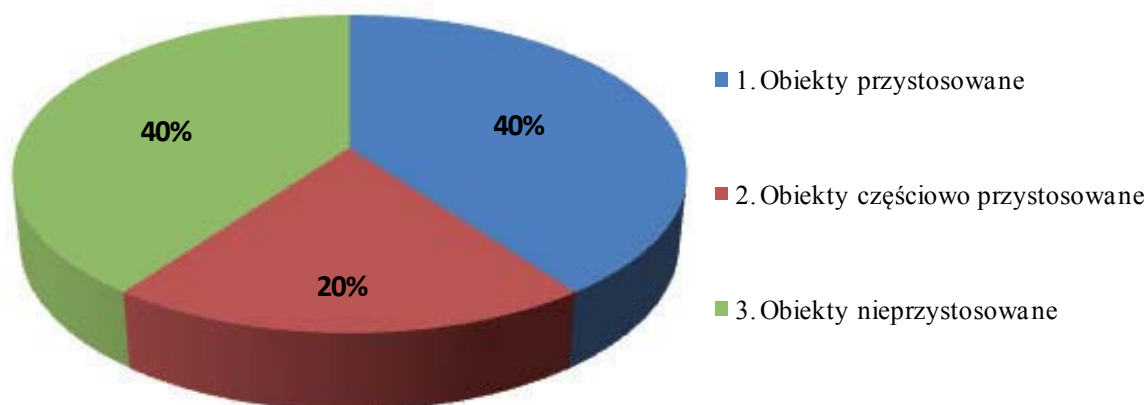
W kolejnym etapie podzielono zinwentaryzowane obiekty na kilka sfer, a mianowicie: urzędy, edukacja, kultura, nauka i rozrywka, hotele, gastronomia, ochrona zdrowia, usługi i kościoły. Na podstawie zapisanych wyników sporządzono wykresy przedstawiające procentowy udział obiektów przystosowanych całkowicie (osoba z niepełnosprawnością ruchową nie napotyka żadnych barier, może samodzielnie korzystać z danego obiektu), przystosowanych częściowo (dla pełnego skorzystania z obiektu przez osobę niepełnosprawną ruchowo konieczna jest pomoc osoby trzeciej) oraz nieprzystosowanych.

Następnie przeprowadzono badanie ankietowe wśród osób niepełnosprawnych ruchowo, mieszkających w Toruniu. W tym celu kontaktowaliśmy się z fundacjami i stowarzyszeniami działającymi na terenie miasta. Celem tego badania było uzyskanie informacji na temat preferencji turystycznych danej osoby, a także barier, zarówno psychologicznych, jak i architektonicznych, bądź technicznych napotykanych w ciągu życia codziennego. Łącznie, w marcu 2013 roku, przeprowadzono 26 ankiet. Na tym tle mogliśmy dowiedzieć się czy wyniki badań inwentaryzacyjnych będą skorelowane z wynikami badań ankietowych, oraz jak ankietowane osoby oceniają stan infrastruktury paraturystycznej miasta, a także jakich oczekiwałyby zmian.

Wyniki

Podsumowanie wyników inwentaryzacji, z uwzględnieniem podziału na konkretne grupy, a mianowicie: urzędy, edukację, kulturę i rozrywkę, gastronomię, ochronę zdrowia, usługi i kościoły.

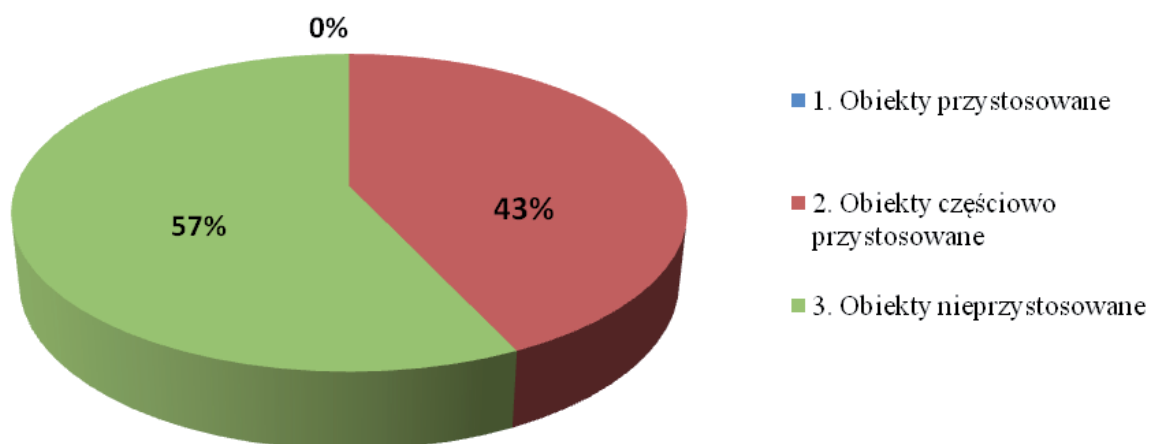
Urzędy

Ryc. 1. Poziom dostosowania toruńskich urzędów do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Spośród 5 przebadanych urzędów tylko 2 były przystosowane całkowicie, 1 częściowo, natomiast 2 zostały ocenione jako nieprzystosowane (ryc. 1).

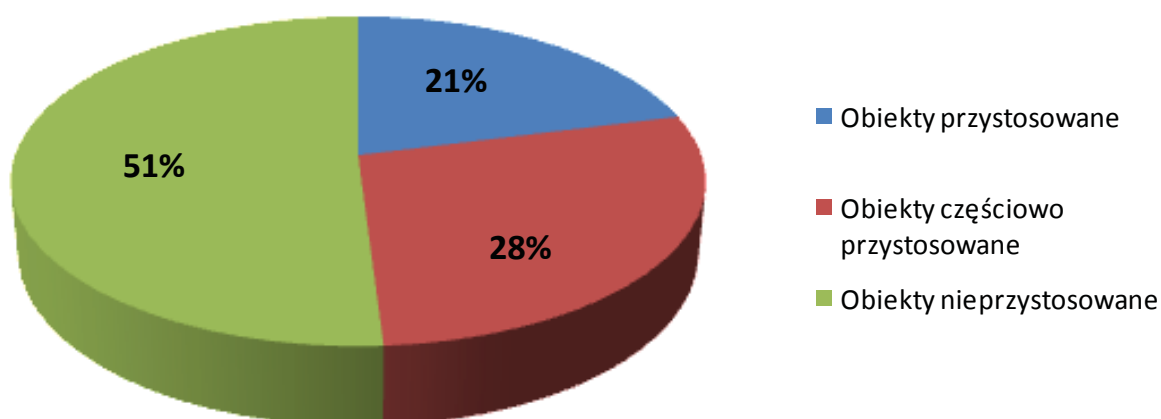
Edukacja

Ryc. 2. Poziom dostosowania placówek edukacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Do obiektów edukacyjnych zaliczono m.in.: biblioteki, szkoły oraz budynki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika znajdujące się na terenie starówki. Żaden z tych obiektów nie był całkowicie przystosowany, natomiast tylko 6 częściowo (ryc. 2). Osiem obiektów zakwalifikowaliśmy do nieprzystosowanych.

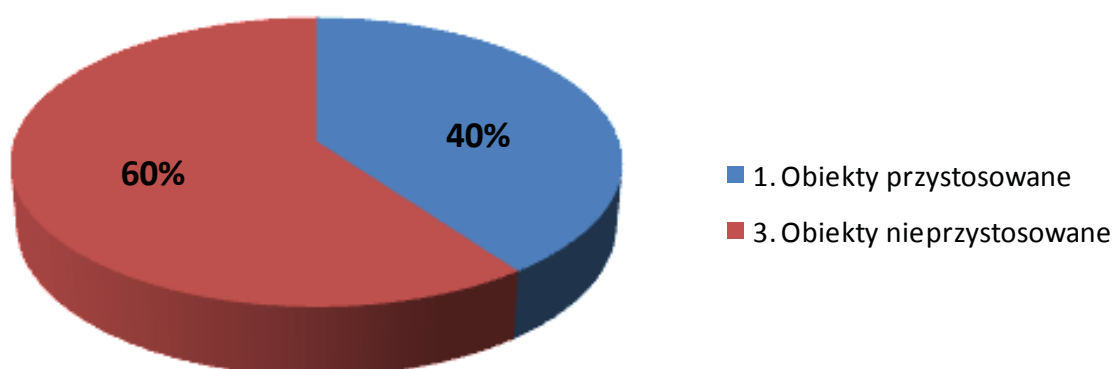
Kultura i rozrywka

Ryc. 3. Poziom dostosowania obiektów związanych z kulturą i rozrywką do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Do obiektów związanych z kulturą i szeroko rozumianą rozrywką zaliczyliśmy teatry, galerie, muzea oraz miejskie kluby. Na terenie starówki znajduje się 47 tego typu obiektów, z czego 13 obiektów jest częściowo przystosowanych natomiast tylko 10 całkowicie. Jak przedstawiono na ryc. 3 ponad 50% obiektów kulturalno-rozrywkowych znajdujących się na toruńskiej starówce jest całkowicie niedostosowana do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

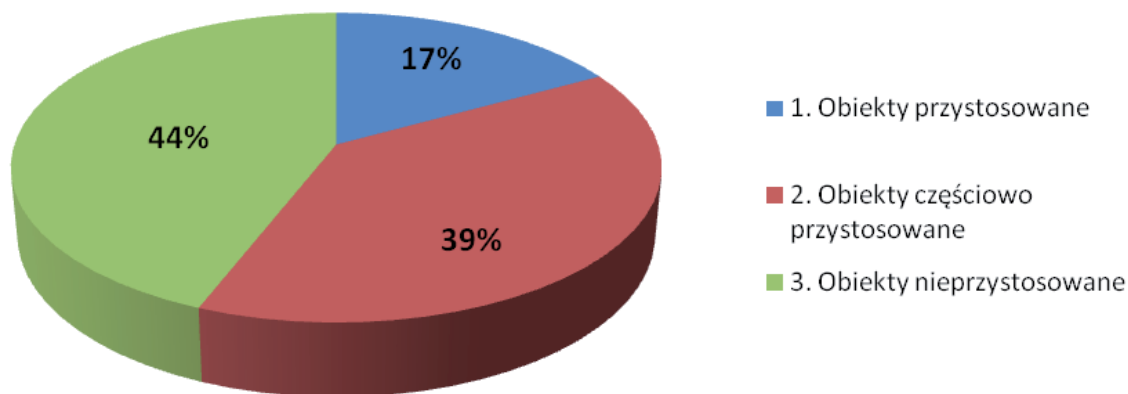
Hotele

Ryc. 4. Poziom dostosowania toruńskich hoteli do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Zinventaryzowano 25 hoteli na terenie całego miasta, z czego 10 obiektów jest przystosowanych do osób z niepełnosprawnością ruchową (ryc. 4). Warto zaznaczyć, że w jednym obiekcie możemy zakwaterować maksymalnie 8 osób.

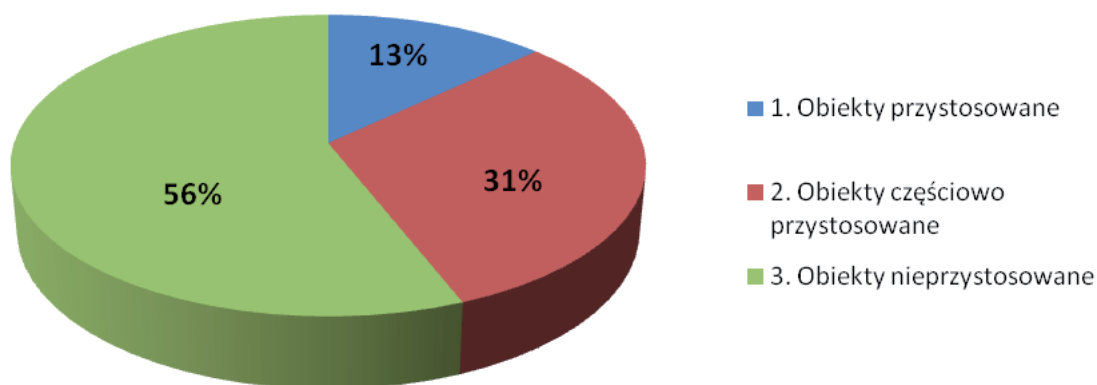
Gastronomia

Ryc. 5. Poziom dostosowania obiektów gastronomicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Obiekty, w których świadczone są usługi gastronomiczne (żywieniowe) stanowią jedną z najważniejszych funkcji turystycznej i paraturystycznej starówki w Toruniu. Analizie poddano 84 obiekty, z czego 14 zakwalifikowano do całkowicie przystosowanych, natomiast 37 do nieprzystosowanych (ryc. 5).

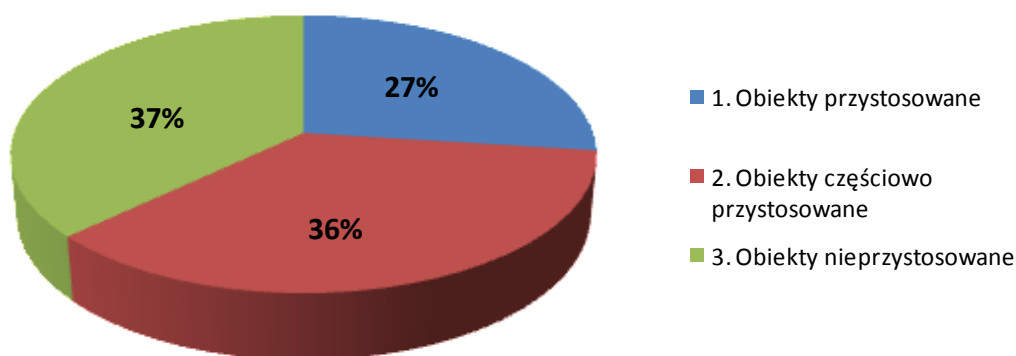
Ochrona zdrowia

Ryc. 6. Poziom dostosowania obiektów związanych z ochroną zdrowia do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Do obiektów związanych z ochroną zdrowia zaliczono wszelkiego rodzaju placówki medyczne, przychodnie czy gabinety lekarskie, których na starówce znajduje się 16. Spośród nich całkowicie przystosowane są zaledwie 2, co stanowi 13% ogółu (ryc. 6), natomiast częściowo 31% (5 obiektów).

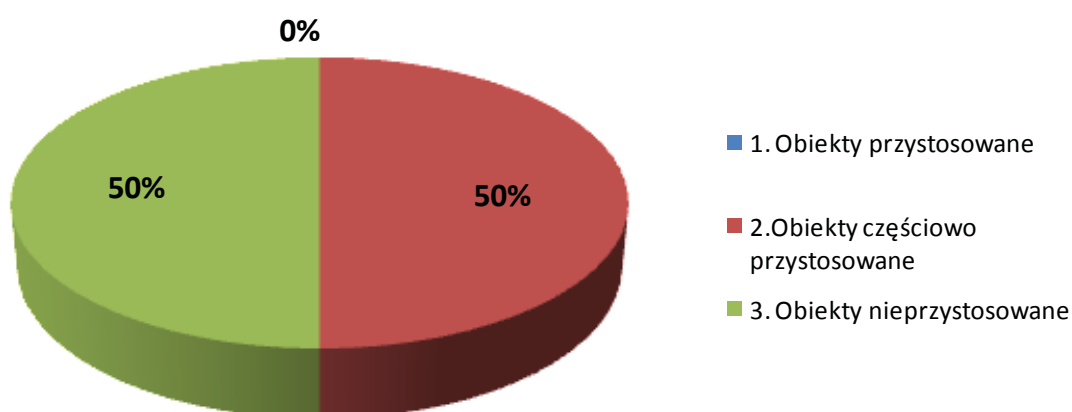
Usługi, sklepy

Ryc. 7. Poziom dostosowania obiektów usługowo-handlowych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Z 206 przebadanych obiektów usługowo-handlowych 55 jest całkowicie przystosowanych, natomiast 74 częściowo. Stąd, co trzeci obiekt tego typu nie spełnia warunków do obsługi osób poruszających się na wózkach inwalidzkich (ryc. 7).

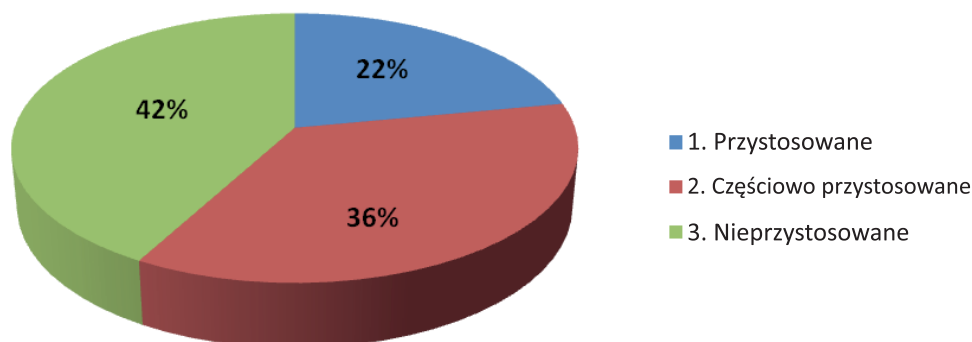
Kościół

Ryc. 8. Poziom dostosowania kościołów do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Na toruńskiej starówce znajdują się 4 kościoły, z czego 2 są częściowo przystosowane, zaś 2 całkowicie nie (ryc. 8).

Wszystkie zbadane obiekty

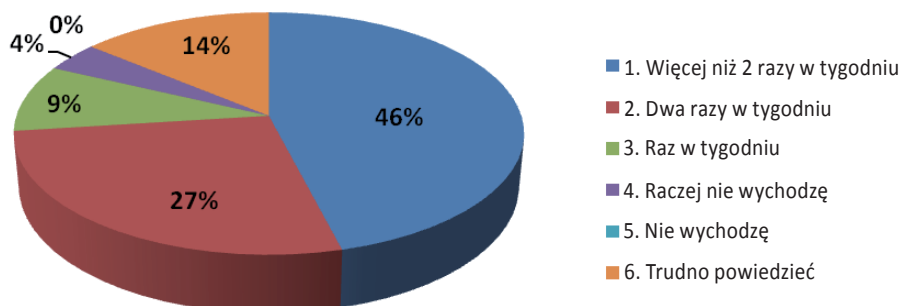

Ryc. 9. Poziom dostosowania badanych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Podsumowując pierwszą część pracy, w sumie zinwentaryzowano 386 obiektów, z czego 163 (42%) nie było przystosowanych dla mieszkańców i turystów z niepełnosprawnością ruchową, 137 obiektów (36%) zaliczono do przystosowanych częściowo, natomiast 86 (22%) z nich uznano w pełni przystosowanych (ryc. 9). Z zaprezentowanych danych wynika, że w niemal, w co piątym zbadanym obiekcie można zaspokoić pragnienia rekreacyjne, czy turystyczne osób z niepełnosprawnością ruchową. Najczęściej były to placówki urzędowe.

W drugim etapie badań zastosowano sondaż diagnostyczny, przy użyciu kwestionariusza ankiety (n = 26).

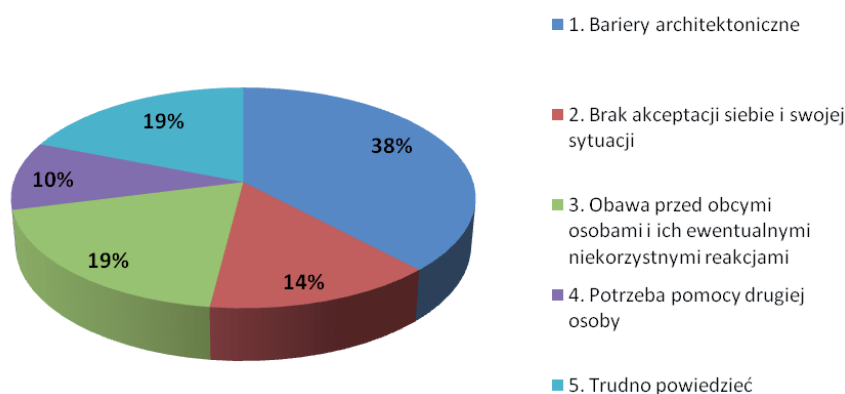
Jak często wychodzi Pani/Pan z domu ?

Ryc. 10. Aktywność w życiu codziennym respondentów

Wśród badanych osób, blisko połowa z nich zadeklarowała, iż wychodzi z domu więcej niż 2 razy w tygodniu (ryc. 10). Należy uznać, iż jest to odpowiednia grupa docelowa, która ma częstą styczność z infrastrukturą na terenie miasta.

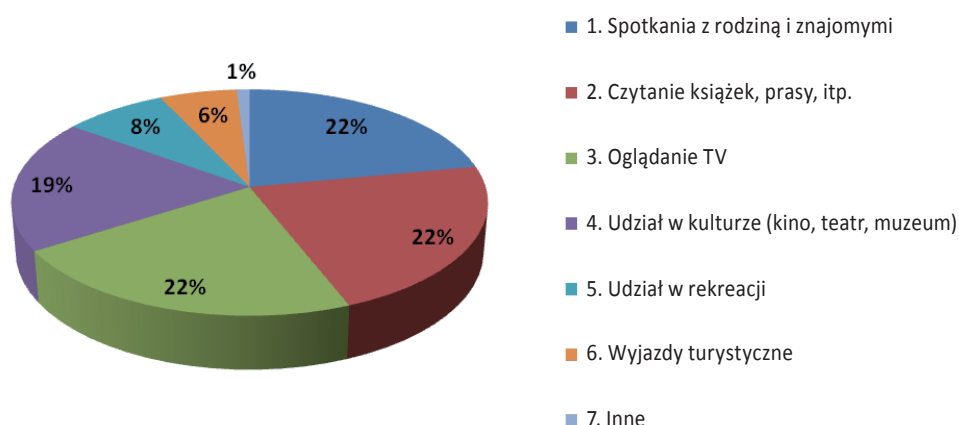
Jakie?

Ryc. 11. Rodzaj barier napotykaných przez respondentów

Podczas badania ponad połowa ankietowanych osób zadeklarowała, iż napotyka przeszkody związane z ich miejscem stałego zamieszkania. Respondenci wskazali rodzaj tych barier (ryc. 11), z czego wynika, iż największą są bariery architektoniczne (38%).

W jaki sposób najczęściej spędza Pani/Pan swój czas wolny ?

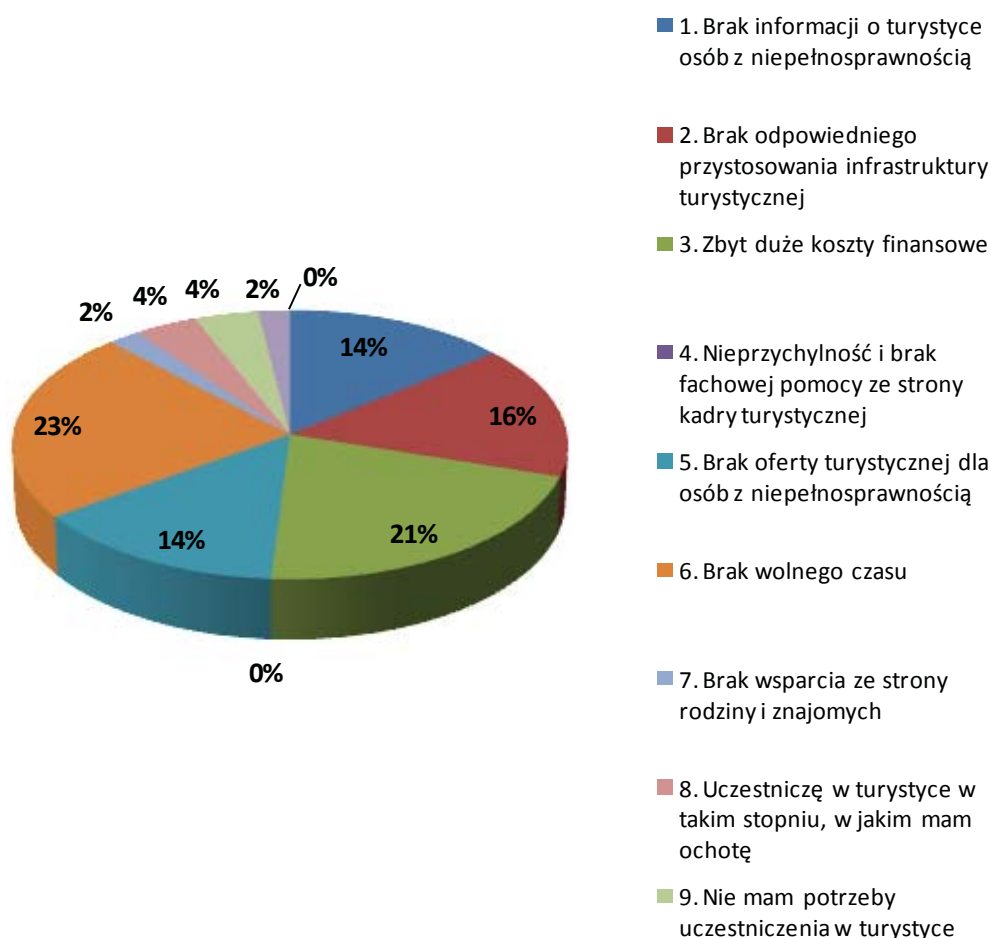

Ryc. 12. Sposoby zagospodarowania czasu wolnego respondentów

Następnie zbadano, w jaki sposób ankietowane osoby spędzają swój czas wolny. Jak wynika z ryc. 12 do najczęstszych form zagospodarowania czasu wolnego respondentów należą spotkania towarzyskie w gronie rodziny i znajomych, czytanie książek i czasopism oraz oglądanie filmów i programów telewizyjnych.

Blisko co piąta badana osoba brała udział w zajęciach kulturalno-rozrywkowych, chodząc do kina, muzeum czy galerii. Zaledwie 8% respondentów spędza swój czas wolny w sposób aktywny, uczestnicząc w różnorodnych formach sportu powszechnego (rekreacji).

Co jest głównym powodem tego, że nie uczestniczy Pan/Pani w wyjazdach turystycznych w takim stopniu, w jakim by Pan/Pani chciał(a)

Ryc. 13. Przyczyny nieuczestniczenia w wyjazdach turystycznych respondentów

Na podstawie badań własnych wynika, iż choć ponad 60% ogółu badanych osób uznało turystykę za istotny element ich życia, to tylko 6% respondentów uczestniczyło w wyjazdach turystycznych. Dość niski poziom udziału badanego segmentu osób w podróżach może wynikać z licznych barier, m.in. braku zainteresowania, braku odpowiednich ofert turystycznych, czy barier ekonomicz-

nych (niskie dochody respondentów). Szczegółowe powody nieuczestniczenia ankietowanych osób w turystyce zaprezentowano na ryc. 13. Istotne, że 23% respondentów nie dysponuje wolnym czasem, stąd nie podejmuje aktywności turystycznej, zaś co piąta ankietowana osoba uskarża się na zbyt wysokie koszty związane z podróżą. Ponadto, 16% badanych osób zadeklarowało brak odpowiedniego przystosowania infrastruktury turystycznej do ich specjalistycznych potrzeb. Wskazano także, że występuje brak oferty turystycznej dla osób z niepełnosprawnością ruchową oraz brak informacji o turystyce ukierunkowanych na segment osób z dysfunkcją narządów ruchu (odpowiednio 14% odpowiedzi).

Celem projektu „Toruń bez barier” było wstępne, ogólne zdiagnozowanie stanu przystosowania starówki w Toruniu do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową (mieszkańców i turystów). Kolejnym etapem będzie przygotowanie propozycji wycieczki uwzględniającej nie tylko obszar starówki, ale także pozostałą część miasta. Analiza stanu budynków użyteczności publicznej znajdujących się na terenie starówki Torunia, a także hoteli znajdujących się w innych częściach miasta ukazuje wiele barier, które należałoby uwzględnić przy konstruowaniu wycieczek turystycznych. Spośród 386 zinwentaryzowanych obiektów aż 163 są całkowicie nieprzystosowane, 137 jest przystosowanych częściowo, a tylko 86 przystosowanych całkowicie. Należy tutaj uwzględnić ograniczone możliwości wynikające z zabytkowego charakteru obiektów, co wyklucza pewne ingerencje architektoniczne i techniczne (np. windy). W tym wypadku należałoby skupić się przede wszystkim na dostosowaniach zewnętrznych, czyli podjazdach, rampach, przystosowaniach parteru, łazienek itp. W niezadowalającym stanie jest także oferta noclegowa dostępna na terenie miasta, gdyż maksymalna ilość przystosowanych miejsc na terenie jednego hotelu wynosi jedynie 8, skąd wynika znaczny problem dla osób planujących przyjazd do Torunia na więcej niż jedną dobę. Badanie sondażowe wykazało, iż mimo dużej roli turystyki w życiu ponad 60% respondentów dostrzega liczne utrudnienia w postaci np. barier architektonicznych oraz braków informacji o turystyce osób z niepełnosprawnością i ofercie turystycznej skierowanej specjalnie dla nich. Wyniki tychże badań prezentują niezbyt korzystną ocenę miasta Torunia, zarówno pod względem oferty gastronomicznej, noclegowej, turystycznej, sportowo-rekreacyjnej jak i komunikacyjnej, skierowanej dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Potwierdzają to także wyniki inwentaryzacji. Niemniej jednak, przeprowadzone przez nas badania są wstępnym etapem do kompleksowej analizy całej infrastruktury miasta, a także pomocą przy planowaniu oferty turystycznej Torunia. Stworzenie odpowiednich warunków organizacyjnych i materialno-technicznych ułatwiających osobom z niepełnosprawnością ruchową podróżowanie i korzystanie z infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, turystycznej i paraturystycznej, staje się ważne nie tylko z punktu widzenia etycznego i społecznego, ale także ekonomicznego (Lubowiecki-Vikuk, Koralewska 2008).

Piśmiennictwo

1. Budny J. (2009), Dostosowanie budynków użyteczności publicznej – teoria i narzędzia. Warszawa.
2. Kowalski K. (2011), Projektowanie bez barier – wytyczne. Warszawa.
3. Lubowiecki-Vikuk A. P., Koralewska P. (2008), Analiza i ocena przestrzeni miejskiej wraz z propozycją spędzania czasu wolnego dla osób z niepełnosprawnością ruchową na przykładzie miasta Płocka. W: W. Staniewska-Zątek, T. Sankowski, R. Muszkiet (red.), Turystyka i rekreacja jako formy aktywności społecznej. Wydawnictwo Wielkopolskiej Wyższej Szkoły Turystyki i Zarządzania w Poznaniu, Poznań, 327-334.
4. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., Prawo budowlane, Art. 5.

Ilość znaków ze spacjami: 15 859